

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 3, 4, 7, 12,
13, 14, 15, 16, 19, 20, 24, 26, 27, 29, 32, 32¹, 33, 35¹, 53 STRAIPSNIŲ IR DEVINTOJO
SKIRSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TOLIAU – PROJEKTAS)
(TAP-19-1639, 19-1640); TAIS NR. 18-8331(7)-18-11446(4)**

2019-10-30 Nr. NV-3058

Vilnius

Projekto rengėja – Vidaus reikalų ministerija.

Projekto tikslas. Sudaryti sąlygas aktyvesniam gyventojų dalyvavimui sprendžiant viešuosius savivaldybės reikalus, stiprinti vietos demokratiją ir pilietinę visuomenę, bei spręsti praktikoje išryškėjusias Vietos savivaldos įstatymo taikymo problemas.

Dabartinė situacija. Vietos savivaldos įstatyme yra nustatyta, kada ir kokią informaciją savivaldybė privalo skelbti gyventojams: apie seniūnaičių rinkimus, apie vietos gyventojų apklausos paskelbimą ir jos rezultatus, mero ataskaitos bendruomenei pateikimas, savivaldybės tarybos nario ataskaitos rinkėjams pateikimas, seniūno informacijos pateikimas gyventojams. Tačiau, nesant nustatytų bendrų gyventojų informavimo principų, neretai informacija būna pateikiama formaliai, ne laiku, per sudėtinga forma, todėl nepasiekia gyventojų arba būna nesuprasta ir nepanaudota. Dažniausiai informacija paskelbiama vien savivaldybės interneto svetainėje, be to, neretai politinė reklama pateikiama kaip informacija gyventojams. Iškilus poreikiui operatyviai pasitarti su gyventojais ir sužinoti jų nuomonę, vietos gyventojų apklausa, kaip konsultavimosi forma, naudojama nedažnai, nes reikalauja nemažų laiko ir žmogiškųjų išteklių sąnaudų.

Valstybės kontrolės atlikto 2018 m. valstybės konsoliduotųjų ataskaitų rinkinio ir valstybės lėšų ir turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais teisėtumo ir jų naudojimo įstatymų nustatytiems tikslams audito metu nustatyta, kad Vidaus reikalų ministerija, skirdama asignavimus Lietuvos savivaldybių asociacijai priemonei „Užtikrinti Lietuvos delegacijos Europos Sąjungos Regionų komitete sekretoriato funkcionavimą, išlaikant Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovus Briuselyje“ vykdyti nesilaikė Biudžeto sandaros įstatymo reikalavimų, todėl Valstybės kontrolė pateikė rekomendaciją, nustačius poreikį tęsti lėšų skyrimą Lietuvos savivaldybių asociacijai, užtikrinti, kad minėtos lėšos būtų skirtos teisės aktų nustatyta tvarka.

Įvykus pirmiesiems 2019 m. išrinktų savivaldybių tarybų posėdžiams, taip pat įvertinus paskutiniųjų Vietos savivaldos įstatymo pakeitimų praktinį taikymą, išryškėjo teisinio reglamentavimo redakcinio (sąvokų, straipsnio dalių, nuorodų, suderinimo su kitais įstatymais, kt.) ir tikslinamojo (Kontrolės komiteto sudėties keitimas pasikeitus frakcijoms ir tarybos narių grupėms, nustatyto nepriekaištingos reputacijos reikalavimo įgyvendinimas, Etikos ir antikorupcijos komisijų sudarymas, komisijos narių apmokėjimas ir garantijos, kt.) pobūdžio pakeitimų poreikis.

Projekto esmė. Projektu siūloma:

- nustatyti reikalavimus gyventojų informavimui, numatant, kad gyventojams aktuali informacija būtų prieinama, kad tam tikros gyventojų grupės, kurias savivaldybių sprendimai paveiks tiesiogiai, turi būti informuojamos savivaldybės iniciatyva, taip pat, kad informaciją gyventojams savivaldybė pateikia ne mažiau kaip dviem būdais (vienas iš jų – savivaldybės interneto svetainėje); siekiant užtikrinti grįžtamąjį ryšį su gyventojais, gyventojai turi būti informuojami ne tik apie numatomą konsultavimąsi, bet ir apie savivaldybės viešojo administravimo subjektų atliktą

gyventojų nuomonės vertinimą ir priimtą sprendimą dėl konsultavimuisi teikto klausimo; pateikiamoje gyventojams informacijoje neturi būti politinės reklamos;

- nustatyti bendruosius konsultavimosi su vietos gyventojais reikalavimus: konsultavimosi forma, laikas, vieta ir trukmė turi būti parenkami tokie, kad gyventojai objektyviai galėtų dalyvauti konsultacijoje; savivaldybės viešojo administravimo subjektui priimant sprendimą, dėl kurio buvo konsultuotasi, turi būti vertinama pateikta gyventojų nuomonė ir, užtikrinant grįžtamąjį ryšį su gyventojais, informuojama apie konsultavimosi rezultatus bei apie priimtą sprendimą dėl konsultavimuisi teikto klausimo;
- nustatyti, kad Europos Sąjungos Regionų komiteto atstovybės sekretoriato funkcijas atlieka Lietuvos savivaldybių asociacija; šioms funkcijoms atlikti skirti valstybės biudžeto lėšas iš Vidaus reikalų ministerijai numatytų valstybės biudžeto asignavimų;
- nustatyti elektroniniais ryšiais atliekamą vietos gyventojų apklausą, kartu paliekant galimybę gyventojams, negalintiems pareikšti savo nuomonės elektroniniais ryšiais, pareikšti nuomonę apklausos dalyvių lapuose;
- seniūnas, prieš teikdamas savivaldybės administracijos direktoriui seniūnijos metinio veiklos plano įgyvendinimo ataskaitą, su jos projektu supažindintų gyventojus, ši ataskaita būtų apsvarstyta išplėstinėje seniūnaičių sueigoje ir tik kartu su pateikta gyventojų atstovų nuomone – išplėstinės seniūnaičių sueigos sprendimu – būtų teikiama savivaldybės administracijos direktoriui;
- nustatyti, kad, jei seniūnaitis išrenkamas naujuose seniūnaičio rinkimuose likus ne daugiau kaip metams iki savivaldybės tarybos rinkimų, artimiausiuose seniūnaičių rinkimuose toje seniūnaitijoje seniūnaitis nerenkamas ir tokio seniūnaičio kadencija trunka iki kitų seniūnaičių rinkimų (t. y. ilgiau nei 4 m.); papildyti sąrašą pareigų, kurias einantys asmenys negalėtų būti renkami seniūnaičiu – savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas, savivaldybės administracijos darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį, savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos valstybės tarnautojas ar darbuotojas, dirbantis pagal darbo sutartį;
- vietoje šiuo metu numatytų trijų ataskaitų (savivaldybės tarybos veiklos ataskaitos, savivaldybės veiklos ataskaitos ir mero veiklos ataskaitos), įtvirtinti vieną – savivaldybės veiklos ataskaitą savivaldybės bendruomenei, kurios sudedamoji dalis būtų mero ataskaita;
- nustatyti, kad savivaldybės tarybos posėdžiai transliuojami savivaldybės interneto svetainėje (atsisakant „kai yra techninės galimybės“);
- nustatyti pareigą savivaldybės tarybos nariui, pretenduojančiam tapti savivaldybės tarybos komiteto ar komisijos pirmininku, kuriam nustatyti nepriekaištingos reputacijos reikalavimai, užpildyti Atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams deklaraciją, kurios formą tvirtintų vidaus reikalų ministras;
- tikslinti, kad Etikos ir Antikorupcijos komisijų pirmininkai skiriami iš komisijų narių – savivaldybės tarybos narių, ir nustatyti, kad jei yra paskelbta savivaldybės tarybos opozicija, sudarant šias komisijas laikomasi proporcinio tarybos daugumos ir opozicijos atstovavimo principo;
- derinant Teritorijų planavimo ir Žemės įstatymų nuostatas dėl subjekto, priimančio sprendimą keisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir būdą, išbraukti šią funkciją iš mero vykdomų funkcijų ir priskirti savivaldybės vykdomajai institucijai;
- atsisakyti nustatytos valstybinės funkcijos „dalyvavimas rengiant vietos gyventojų apklausas ir kitokias įstatymų numatytas pilietines (gyventojų) iniciatyvas“, kadangi konsultavimasis su gyventojais sprendžiant viešuosius savivaldybės klausimus, gyventojų įtraukimas į klausimų sprendimą yra viena iš prielaidų demokratiškai vietos savivaldai, todėl tokia savivaldybių veikla vertintina kaip sąlyga tinkamam pačios vietos savivaldos funkcionavimui, o ne kaip atskira valstybinė funkcija;

- suderinti Biudžeto sandaros įstatymo nuostatas dėl savivaldybių finansinių įsipareigojimų reglamentavimo, nustatant, kad savivaldybės taryba priima sprendimus ne tik dėl paskolų ėmimo ir garantijų teikimo už ilgalaikes paskolas, bet dėl visų prisiimamų įsipareigojimų ir garantijų teikimo už savivaldybės valdomų įmonių prisiimamus įsipareigojimus laikantis Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytų skolos, skolinimosi ir garantijų limitų.

Derinimas. Projektas 2019 m. sausio 11 d. Seimo buvo grąžintas iniciatoriams tobulinti. Parengtas patikslintas projektas teiktas derinti Aplinkos, Finansų, Teisingumo, Ekonomikos ir inovacijų, Žemės ūkio, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoms, Lietuvos savivaldybių asociacijai, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, Lietuvos vietos bendruomeninių organizacijų sąjungai. Projektas patikslintas pagal institucijų pateiktas pastabas, dalis pastabų suderintos darbo tvarka.

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatomis. Projektas įgyvendina Vyriausybės programos 267 punkto nuostatą „Sudarysime sąlygas piliečiams daugiau dalyvauti priimant sprendimus vietos lygmeniu. Skatinsime apklausų ir vietos referendumų organizavimą vietos ir regionų svarbos klausimais, priimant reikšmingesnius sprendimus. Kartu įtvirtinsime nuostatą, kad rengiant tokias apklausas piliečiams būtų sudaromos galimybės išsamiai susipažinti su kiekvienos alternatyvos socialinėmis, ekonominėmis ir aplinkosauginėmis pasekmėmis“.

Dalykinio vertinimo išvada. Siūlytume svarstyti galimybę projektą papildyti nuostatomis, kad visų savivaldybių gyventojai, nepriklausomai nuo to, ar savivaldybėje yra įsteigta seniūnija, ar nėra, galėtų pasinaudoti neatlygintinų notarinių veiksmų paslauga, kurią savivaldybėse, kuriose yra įsteigtos seniūnijos, Notariato įstatymo nustatyta tvarka teikia seniūnas.

Projekto nuostatų įsigaliojimas numatomas 2020 m. sausio 2 d., atsižvelgiant į projekto svarstymo Vyriausybėje ir Seime procedūrų trukmę ir įvertinus, kad savivaldybės pagal priimto projekto nuostatas turės pakeisti ir savo teisės aktus, siūlome nustatyti vėlesnę įsigaliojimo datą, kad savivaldybėse būtų tinkamai pasiruošta projekto įgyvendinimui.

Projekto aiškinamajame rašte atskleidžiant ir pagrindžiant problematiką, paskatinusią projekto parengimą, o būtent, nepakankamai aktyvų gyventojų įsitraukimą į vietos reikalų sprendimą, vadovaujamasi 2016 m. Vidaus reikalų ministerijos atlikto tyrimo duomenimis. Vertinant, kad projektas svarstomas 2019 m. pabaigoje, 2016 m. duomenys galėtų būti reikšmingai pasikeitę ir galbūt neaktualūs keliamai problemai. Siūlytume pateikti atnaujintą informaciją arba vertinimą, kaip gyventojų dalyvavimo aktyvumas per šį laikotarpį (3 metų) galėjo kisti.

Siūlytume atsižvelgti į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2019 m. spalio 18 d. išvadoje NV-2922 pateiktas pastabas ir pasiūlymus ir projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėja

Aušra Balčiūnaitytė